

УДК: [378.091.212:78]:005.336.2

CONTENT MARKERS OF ABILITY TO PROJECT SELF-REALIZATION OF THE FUTURE TEACHER OF HIGHER EDUCATION ЗМІСТОВНІ МАРКЕРИ ЗДАТНОСТІ ДО ПРОЄКТНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Sopin O. / Сопін О. І.

викладач кафедри інструментального виконавства
та музичного мистецтва естради
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

Анотація. У статті аналізується стан вивчення проблеми здатності до проектної самореалізації майбутнього викладача вищої школи. Розглядається специфіка зазначеного поняття у процесі професійної підготовки викладача вищої школи та здійснюється його психолого-педагогічний структурний аналіз (здатність, самореалізація, самореалізація викладача, проєкт, проєктна діяльність) в сучасній науковій рефлексії.

Ключові слова. професійна освіта, здатність, самореалізація, проєкт, проєктна діяльність, здатність до проектної самореалізації.

Системність у вивченні поняття “здатність до проектної самореалізації” дозволяє виявити його змістовні маркери, розмаїттявзаємозв’язків між ними та побудувати єдину теоретичну карту цього педагогічного явища. “Здатність до проектної самореалізації” ми розуміємо як складноорганізовану систему, структурологічний аналіз якої повинен спиратись на чітке усвідомлення того, що виділення структурних елементів цього процесу має відносний характер. Це пояснюється складною організацією взаємозв’язків структурних маркерів досліджуваного поняття, система якого є цілісною, має передумови виникнення, свій механізм функціонування, зворотній зв’язок із зовнішнім середовищем та різні рівні виявлення та прояву.

Проаналізувавши українські словники, щодо поняття “здатність”, ми не знайшли суттєвих відмінностей його тлумачення та виявили семантичну близькість до поняття «здібність». “Словник української мови” в 11 томах (1972), “Новий тлумачний словник української мови” (2008) поняття “здатний” та “здібний” визначають одне через інше: “здатний” – який вмie робити щось, поводить певним чином; обдарований; який має здібності; “здібний” – який має природні здібності; обдарований; талановитий; який може, вмie щось робити, придатний до чогось.

Сучасні мовознавці (О. Понамарів, Б. Антоненко-Давидович) визначають “здатність” як набуту властивість чи придатність людини до чогось. “Здатний” відносять до людини, що під впливом тих або інших умов у житті набула певних властивостей, а не народилася з ними». “Здібність” в їх працях розуміється як наявність природжених задатків якогось таланту, розумових властивостей, нахил до якогось уміння.

Психологів, що розглядають ці поняття (Б. Теплов, А. Ребер, М. Сурякова), “здатність” визначають як універсальну властивість психіки, можливість, спроможність, що має потенційний характер кожної людини

здійснювати деяку діяльність. “Здібність” – властивість психіки, що забезпечує успішну діяльність людини на фундаменті певних набутих здатностей, що об’єктивуються в певній діяльності та розвиваються в ній. “Здатність” – потенційна властивість людини, а “здібність” – її особливий вираз.

Самореалізацію особистості за соціолого-педагогічними словниками визначають як прагнення людини до якомога повнішого виявлення і вияву своїх можливостей, нахилів, здібностей, якостей особливостей, як одне з виражень соціальних потреб людини. Самореалізація – одна із головних цілей педагогічного процесу, яка дозволяє особистості розкрити та розвинути свої можливості, задатки і здібності.

М. Бердяєв, В. Зеньковський, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс вважають самореалізацію особистості головною метою існування людини та розуміють як виявлення власної сутності, самовизначення та провідне ставлення до вибору цінностей своєї діяльності.

Науковці К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, Є. Головаха, І. Іонова, Л. Коган, О. Кроник, П. Лушина, Г. Мілчевської, В. Муляра, В. Роменця, С. Уварової та ін. визначають самореалізацію особистості як якісно вищий рівень роботи над собою, який характеризується змінами самоусвідомлення власного соціального статусу та способів взаємодії з навколишнім світом.

Філософи Л. Дворніченко, В. Кремень, Т. Новіцька одним з головних критеріїв формування особистості вважають професійну самореалізацію, яка запобігає наявним ризикам недостатності та невизначеності людини, сприяє кар’єрному зростанню й самоствердженню в житті та професійній діяльності.

Площину професійно-педагогічного самопізнання й самореалізації особистості викладача висвітлено у дослідженнях педагогів (Г. Данилова, Ю. Єрмак, А. Зарицька, Н. Каньоса, О. Колодницька, А. Макаренко, К. Сергєєва, В. Сухомлинський, К. Ушинський), які подають психологічні характеристики самоактуалізованої особистості викладача як людини, здатної до самовдосконалення та самореалізації в науково-педагогічній, проєктній діяльності та встановлюють основоположну роль самостійної творчої, проєктної діяльності в педагогічній практиці викладача.

Таким, що найбільш відповідає нашому подальшому опрацюванню структури здатності до проєктної самореалізації викладача музичного мистецтва є визначення професійної самореалізації Н. Сегеди. Науковець визначає сутність професійної самореалізації викладача концентрованою в його професійній індивідуальності та виділяє як «усвідомлену, цілеспрямовану об’єктивацію індивідуального професійно-педагогічного потенціалу викладача в педагогічному процесі співтворчості з учнями» [3].

Поняття “проєкт” широко поширене у сучасному науковому тезаурусі. “Тлумачний словник Вебстера” (1976), “Новий тлумачний словник української мови” (2008) позначають “проєкт” (від латин. *projectus* — кинутий уперед; англ. — *project*) як те, що замислюється або планується, задуманий план дій.

Наступний змістовний маркер поняття “здатність до проєктної самореалізації” це проєктна діяльність. Необхідно зазначити, що у проаналізованих нами науково-педагогічній джерелах науковці не прийшли до

єдиного підходу розуміння проєкту та проєктної діяльності в системі вищої освіти.

Енциклопедія освіти (2008) характеризує проєктна діяльність як конструктивну і продуктивну діяльність індивіда, яка спрямована на вирішення життєво значущих проблем, досягнення кінцевого результату в процесі формування, планування та здійснення проєкту.

Науковці (Е. Гитман, І. Єрмаков, С. Ізбаш, І. Петрова та ін.) визначають проєктну діяльність як спосіб розвитку творчості, самостійності, прагнення до ідеально-можливого перетворення світу за допомогою креативних дій і операцій у процесі створення конкретного продукту – проєкту ідеального та реального.

Проаналізувавши різні тлумачення поняття “проєктна діяльність” ми розглядаємо його як складову навчальної діяльності в процесі професійної підготовки викладача вищої школи, яка підпорядкована певним організаційним засадам.

Розглянувши стан проблеми здатності до проєктної самореалізації викладача вищої школи нами було виокремлено та проаналізовано його змістовні маркери: здатність, самореалізація, проєкт, проєктна діяльність. На основі виокремлення сутнісних особливостей структурних маркерів здатності до проєктної самореалізації викладача вищої школи ми вбачаємо перспективи подальшої розробки проблеми у конкретизації поняття «здатність до проєктної самореалізації» через моделювання його структурних елементів в площині професійної підготовки саме викладачів музичного мистецтва.

Література:

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ : Academia, 1994. 256 с.
 2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремінь. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.
 3. Ізбаш С.С. Проєктна діяльність як фактор соціально-професійної адаптації студентів педагогічного університету: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2007. 290 с.
 4. Сегеда Н. А. Професійний розвиток педагога-музиканта: історія, методологія, теорія: *монографія*. 2-е видання. Мелітополь : Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2014. 273 с.
- Хоружа Л. Проєктна культура вчителя: етичний компонент / Л. Хоружа // Шлях освіти. – 2006. – № 4. – С.11-15.

Annotation. The article highlights the state of studying the problem of the ability to project self-realization of the future teacher of higher education. Considers the specifics of this concept in the process of professional training of a high school teacher and carries out its psychological and pedagogical structural analysis (ability, self-realization, self-realization of the teacher, project, project activity) in modern scientific reflection.

Key words. professional education, ability, self-realization, project, project activity, ability to project self-realization.